

meeste hoofdstukken onderbelicht. Men kan zich als lezer, vooral voor de periode voor de Tweede Wereldoorlog, de vraag stellen wat er dan precies in de bioscopen te zien was. Voor de latere periode en vooral ook in het tweede deel van het boek is deze informatie wel voorhanden. De auteurs proberen hun soms ietwat droge verhaal hier en daar te verlevendigen met kleine cases, referenties naar de canonieke filmgeschiedenis of interessante details. Zo wordt in het eerste hoofdstuk wat aandacht besteed aan de Belgische experimenten met kleuren- en geluidsfilm uit het eerste decennium van de twintigste eeuw. Een uiterst boeiend stukje Belgische filmgeschiedenis dat tot op heden toch relatief onbekend is gebleven. Aan het wel en wee van de Belgische bioscoopsector onder de tweede Duitse bezetting (1940-1945) wordt een apart en zeer boeiend hoofdstuk gewijd. Jammer dat de periode van de Eerste Wereldoorlog in dit overzicht zo goed als onvermeld blijft. Een gemiste kans!

In het tweede deel (met bijdragen van Daniel Biltereyst, Rik Stallaerts, Bruno Bové, Lies Van de Vijver, Gert Willems, Oliver Van Steen en Marnix Beyen) is er volop ruimte voor verdieping. In 6 hoofdstukken worden verschillen aspecten van de geschiedenis van de bioscoop en filmcultuur grondig belicht. Verzuiling, verstedelijking en moderniteit staan in dit deel centraal. Bijdragen over de verzuilde filmcultuur (katholieke en socialistische zuil) en cases van de grootste Vlaamse steden, Antwerpen en Gent worden aangevuld met minder voor de hand liggende thema's als de Belgische receptie van Eisensteins *Pantserkruiser Potemkin* en de ontwikkeling van de Antwerpse seksbio-

scoop in de jaren '50 en '60. Het is vooral in dit tweede deel dat er met passie over bioscoopgeschiedenis en filmcultuur wordt geschreven. Pittige details, mooie analyses en de nodige verdieping zorgen voor een prachtig en steeds coherent geheel.

De bijlagen achteraan in het boek bevatten een schat aan informatie over bezoekersaantallen, aantal bioscopen/schermen/zitplaatsen in bepaalde regio's, de verspreiding van radio en televisie... Het is voor het eerst dat deze cijfers op zulk een overzichtelijke manier beschikbaar worden gesteld. Helaas blijft door een gebrek aan bronnen de periode voor de jaren '50 weinig gedocumenteerd.

De heldere tekst en de mooie en prettig geïllustreerde uitgave maken van *De verlichte stad* een zeer aantrekkelijk boek voor het geïnteresseerde publiek. De bibliografie en de zeer uitgebreide bijlagen zijn zeker een plus voor de historicus. Jammer dat er geen index werd opgenomen.

Leen Engelen

NANCY DELHALLE
**«Vers un théâtre politique, Belgique francophone
1960-2000»**
Brussel, Le Cri/Ciel, 2006, 345 p.

Voor het eerst is met het werk van Nancy Delhalle een uitvoerige studie verschenen over het Franstalige politieke theater in het België van de tweede helft van de twintigste eeuw. Het boek is vooral beschrijvend en leest vlot. De invalshoeken zijn die van de politiek, de sociologie, de mentaliteitsgeschiedenis. Artistieke facetten komen aan bod voor zover die een

essentieel pendant vormen met de politieke boodschap. De algehele artistieke context wordt weliswaar eveneens geschetst. In het bijzonder waar het over de tegenstelling tussen de kleinere groepen en het *Théâtre national de Belgique* (TNB) gaat en de omgeving waaruit dit laatste is gegroeid en nog steeds werkt. Aan de laatste evolutie van het TNB wordt weliswaar niet geraakt. Aan enkele auteurs (o.a. Jean Louvet, Marc Liebens, Jean-Marie Piemme) wordt veel aandacht gegeven en enkele teksten zoals *“L’An I”*, *“Conversation en Wallonie”*, *“L’homme qui avait le soleil dans sa poche”*, *“Café des patriotes”*, of *“Rwanda”* van Groupov worden uitvoerig belicht. Hieraan wordt een grondige analyse gekoppeld die vooral inhoudelijk is, minder dramaturgisch-technisch of zoals bij Groupov ook niet voldoende i.v.m. de artistieke algemene actualiteit.

Het geheel wordt voorafgegaan door een uitvoerige definiëring van het politieke theater aan de hand van Franstalige of vertaalde teksten. De uitgebreide (en grondiger) internationale literatuur hierover komt evenwel niet aan bod. De studie is trouwens in de eerste plaats vanuit een Belgisch (Franstalig) perspectief bekeken. De parallellen met Vlaanderen komen nauwelijks of helemaal niet uit de verf. Daartegenover staat dat de evolutie van het politieke theater in Franstalig België op een pregnante manier geschetst wordt, waarbij de tegenstelling tussen Brussel en Wallonië een bijzondere plaats krijgt, evenals de grote invloed van de vakbonden en de directe politiek in het zuidelijk deel van het land. Die evolutie vertoont een op- en afgaande lijn, waarbij enerzijds de verbondenheid met het theater van Bertolt Brecht en anderzijds het daar uit

loskomen een soort rode draad vormt door Nancy Delhalles hele verhaal. De pendelbeweging tussen politiek en theater wordt er veel duidelijker door. Even duidelijk wordt hoe men de evolutie van de sociale geschiedenis van een land uit de toneelteksten kan aflezen.

Delhalles politieke theater is ook afgestemd op de Belgische politiek en dat brengt o.m. mee dat René Kalisky’s theater, dat politiek én internationaal is, veel te weinig wordt belicht. Ik mis eveneens een lijst met een verklaring bij de letterwoorden.

Die enkele kritische noten staan niet in de weg dat Nancy Delhalles werk een grote degelijkheid uitstraalt, dat het een intelligente compositie is en dat het een onmisbaar handboek is voor al wie belangstelling heeft voor het Belgische (Franstalige) toneel van de laatste decennia.

Jaak van Schoor

VII. Histoire de la migration / Migratiegeschiedenis

LEEN BEYERS

«Iedereen zwart. Het samenleven van nieuwkomers en gevestigden in de mijncité Zwartberg, 1930-1990»

Amsterdam, Aksant, 2007, 340 p.

Er zijn academische boeken die iedereen die enige waarde hecht aan het voortbestaan van het democratische samenlevingsmodel best zou lezen. Als dat boek ook nog het product is van een doctoraat in de geschiedenis (KULeuven, 2004), maakt mij dat als historicus helemaal gelukkig.